

Millî Kültür Araştırmaları Dergisi (MİKAD)

Cilt: 1- Sayı: 2- Aralık 2017

ISSN: 2587-1331

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'ÜN YOZGAT GEZİLERİ

Hamdi DOĞAN*

ÖZET

Atatürk, çıktığı yurt gezilerinde devletin işleyişini ve gerçekleştirilen inkılapların halk üzerindeki etkilerini görmek istemiş ve gittiği yerlerdeki tespit ettiği sorunları da çözmeye çalışmıştır. Bir yandan kamu kurumlarını denetlemiş diğer yandan halk ile yüz yüze görüşmeler yapmak suretiyle ülkenin ihtiyaçlarını yerinde tespit etmiştir.

Atatürk'ün Cumhuriyet'in ilanından sonra çıktığı yurt içi gezileri içinde Yozgat bölgesine yaptığı ziyaretler tarihî açıdan önem taşımaktadır. İlki 1924 diğeri ise 1934 yılında olmak üzere iki defa Yozgat'a gelen Gazi Mustafa Kemal ve beraberindekiler büyük bir coşku ve heyecan içerisinde karşılanmışlardır. Yozgat şehri bu ziyaretler sırasında tarihi günler yaşamıştır. Mustafa Kemal bu gezileri esnasında Yozgat'ın gelişimi ve sorunlarını yerinde görmüş yetkililerden gerekli bilgileri alarak yapılması gereken hususlar hakkında direktifler vermiştir.

Gazi Mustafa Kemal'in ikinci defa Yozgat'a geldiği 15 Ekim 1934 tarihinin anısını yaşatmak üzere söz konusu tarihte her yıl çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yozgat, Atatürk, Gezi, İnkılap.

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK'S YOZGAT TOURS

ABSTRACT

Atatürk wanted to see the state's proceedings and the effects of his revolutions on public in his nationwide tours, and tried to solve the problems he observed. He inspected the government agencies while he determined the problems in the country by talking to public face to face.

Among Atatürk's nationwide tours after the proclamation of the republic, His tours to the Yozgat region are of historical importance. Ghazi Mustafa Kemal and his company, who visited Yozgat twice first in 1924 and then in 1934, were wellcome with great enthusiasm and excitement by public. During these tours, Mustafa Kemal saw the development and problems of Yozgat on site and gave orders about the required actions getting the necessary information from the authorities.

Various social and cultural activities are organized annually to honour the memory of Ghazi Mustafa Kemal Atatürk's second visit to Yozgat on 15th October 1934.

Key Words: Yozgat, Atatürk, Tour, İnkılap.

GİRİŞ

Cumhuriyetin ilanından sonra Atatürk Türkiye'nin farklı bölgelerindeki 52 şehri, bu şehirlerdeki ilçe merkezlerini ve hatta kasabaları ziyaret etmiştir (Evcin, 2015: 138). Atatürk, uğradığı yerlerde, öğretmen, öğrenci memur, esnafı işçi ve köylü tüm halk tarafından büyük bir coşkuyla karşılanmıştır (Namal, 2010: 138).

Mustafa Kemal Paşa'nın Cumhuriyetin ilanı sonrası ülkede önemli siyasal ve kültürel değişimlerin yaşandığı yıllarda gerçekleştirdiği bu yurt gezilerinin araştırılması ve elde edilen bilgilerin, değerlendirilmesi Cumhuriyetin ilk yıllarının daha iyi

* Doç. Dr. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, hamdidogan51@hotmail.com.

anlaşılmasına büyük katkı sağlayacaktır. Atatürk'ün yurt gezileri, sıradan geziler değildir. O, bu gezilerinde siyasal, toplumsal askeri, kültürel, ekonomik alanlardaki durumun tespiti ile alınması gereken önlemleri incelemiştir (Gül, 2006: 52-53). Atatürk inkılapların gerçek amacına ulaşması için halka inmenin gerekli olduğuna inanmaktaydı. Gezmek, anlatmak, tartışmak, nabız yoklamak suretiyle bulduğu her fırsatta yurt gezilerine çıkmıştır (Küpeli, 2007: 124). Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen Türk İnkılabının Türk Milleti tarafından benimsenmesinde, onun Milli Mücadele Savaşı'nın hemen sonrasında uygulamaya başladığı halkıyla iç içe olma politikası gereği gerçekleştirdiği yurt gezilerinin önemli bir payı bulunmaktadır (Tınal, 2008: 19) .

Atatürk'ün Gezileri dikkatlice incelendiğinde; genellikle önemli siyasal ve sosyal değişimlerin yaşandığı günlerin hemen öncesi ve sonrasında gerçekleşmiş olduğu görülmektedir(Çanak, 2016:130). Bu geziler sırasında Atatürk, halkla yakın temas halinde olmaya özen göstermiş ve topluma mesajlarını iletecek kurum ve kuruluşlara önem vermiştir. Belediye, okul gibi resmi kurum ziyaretleri ile Türk Ocağı, Halkevi ve Cumhuriyet Halk Fırkası gibi sivil kuruluşlar bu ziyaretlerinde önemli bir yer tutmuştur. (Daşdemir, 2008: 17).

1924 Yılı Gezisi

Mustafa Kemal Paşa'nın 1924'te Afyon' dan başlattığı sonbahar yurt gezisi Marmara ' dan Karadeniz Bölgesine buradan Doğu Anadolu' ya kadar uzanmıştı. 15 Ekim 1924 günü Mustafa Kemal Paşa, Kayseri 'den Yozgat 'a geçecekti. Yozgat Valisi Azmi Bey konukları almak üzere Kayseri' ye kadar gelmişti. Ancak şiddetli yağmur yağdığından yollardan endişe edilmişti. Valinin ısrarı üzerine yola çıkıldı (Önder, 1975: 353).

Gazi Mustafa Kemal 15 Ekim 1924 Çarşamba akşamı Kayseri'den hareket etmiş, aynı gün saat 18.00'da halkın büyük katılımı ve tezahüratları arasında Yozgat'a gelmiştir (Hâkimiyet-i Milliye, 16 Teşrin-i Evvel 1924).

Yoğun yağış nedeniyle geç vakitte Yozgat'a gelen Mustafa Kemal'i vali, kumandan ve halk karşılamışlardır. Yoğun bir şekilde yağın yağmura rağmen Yozgat'ın civar köylerinden binlerce kişi Mustafa Kemal'i görmek için gelmişlerdir. Mustafa Kemal, 16 Ekim 1924 tarihinde Yozgat'ta kalarak valilik ve belediyeyi ziyaret etmiştir. Mustafa Kemal, beraberinde milletvekilleri Salih, Avni, Süleyman Sırrı, Hamdi, Rauf ve Kılıç Ali Beyler olduğu halde valilik binasına "Çok yaşasın büyük Gazi'miz" dilekleri arasında halkın yoğun tezahüratı arasında gelmiştir. Valilikte müdürler ve öğretmenleri kabul etmiş ve her birinden işleri ve icraatları hususunda bilgiler almıştır. Yozgat'ın kazalarında doktor olmadığı ve merkezde ise sadece bir operatör olduğu kendisine ifade edilmiştir. Vilayetin 400 km'ye varan yollarının tamamına yakınının tamire muhtaç bir halde olduğu ve ayrıca 110 km yolunda yeniden inşa edilmesi gerektiği anlaşılmış, vilayette güvenliğinin hüküm sürmesi ve vakıflara ait emlakın tamir edilmesi memnuniyetle karşılanmıştır. Vilayette bulunan muhacirlerin durumları nispeten iyi olduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerle çeşitli ders programları hakkında görüş alışverişinde bulunulmuştur. Bu bilgilerin alınması üzerine Mustafa Kemal, vilayetin idaresinde gösterdikleri başarı ve yapılan açıklamalardan dolayı vali Azmi Beye teşekkür etmiştir. Mustafa Kemal buradan ayrıldıktan sonra belediye binasını ziyaret etmiştir. Bu sırada halk kendisine yine tezahüratlarda bulunmuş ve kendisine 100 kurban kesilmiştir. Mustafa Kemal belediyede Halk Fırkası heyetleri, eşraf, tüccar ve çeşitli esnaf temsilcileri ile bir saatten fazla memleketin ihtiyacı hakkında sohbet

etmiştir. Orada bulunan herkes memleketin gelişmesi için demiryolunun Yozgat'tan geçirilmesini, tüccarlar ise İş Bankası'nın burada bir şube açmasını rica etmişlerdir. Bunun üzerine Mustafa Kemal demiryolu güzergâhını bir daha tetkik ettireceğini, eğer bir sakınca yoksa bunun olabileceğini, aksi takdirde bir bağlantı şubesi araştıracağını vaat etmiştir. Belediyede Maden kazasından gelen heyeti de kabul etmiş ve burada bulunduğu esnada halk davul zurna eşliğinde kendisine sevgi gösterisinde bulunmuş ve top atışları yapılmıştır. Her yerde olduğu gibi kadınlar Mustafa Kemal'in eşi Latife hanımı ziyaret etmişler ve “Gazi Paşa bizim babamızdır onu da ziyaret edeceğiz” demişlerdir. Bunun üzerine Gazi Mustafa Kemal eşi ile birlikte Yozgatlı hanımlar ile görüşmüştür. Gece de halk tarafından fener alayı yapılmıştır (Hâkimiyet-i Milliye, 16 Teşrin-i Evvel 1924; Akın, 2008: 168-170).

1934 Yılı Gezisi

Atatürk ve beraberindeki heyet 3 Şubat 1934 öğleden sonra otomobillerle Kırşehir'den Yozgat'a hareket ederek Yerköy 'e gelmişlerdir. Burada Yozgat Valisi, Alay Kumandanı, Belediye, Fırka ve Halkevi Reis ve Azalarından oluşan bir heyet ile Yerköy Halkı tarafından büyük bir coşkuyla karşılanmıştır (Vakit Gazetesi, 4 Şubat 1934). Mustafa Kemal Paşa geceyi Yerköy istasyonunda vagonlarında geçirmişlerdir (Akşam Gazetesi, 3 Şubat 1934). 4 Şubat günü öğleden sonra Yerköy'den Yozgat'a hareket etmiştir (Akşam Gazetesi, 4 Şubat 1934). Yozgat Valisi Bekir Sami Bey Çiçekdağı'ndan Demirli Köyüne kadar yol açtırmış olmasına rağmen yağın kar ardından sulu sepken yolları yine tıkamıştı. Atatürk'ün otomobili iki kere çamura saplanmıştı. Valinin her ihtimale karşı aldığı tedbirlerle arabalar kurtarılmıştı (Önder, 2002: 153). Yozgat'a yaklaşır yaklaşmaz 150 Atlı karşılamaya çıkmıştı (Hâkimiyeti Milliye, 4 Şubat 1934). Yozgat'ta binlerce insan yağın karın altında bekliyordu. Atatürk saat 16.30' da Yozgat 'a girmiştir. Önce Hükümet Konağına uğradı. Soba başın da yorgunluk kahvesi içti. Daha sonra Halkevine ve Belediye 'ye geldi. Belediye de yapılan toplantıda şehrin imarı için bir komisyon kurulmasını, hazırlayacakları raporun kendisine gönderilmesini emretti. Belediyeden sonra liseye geldi. Öğretmen ve öğrencilerle tarihi konuları görüştü. Geceyi Vali Konağında geçirdi. Gençler muhteşem bir fener alayı düzenlemişlerdi. Gece yapılan fener alayında İlköğretim Müfettişi Osman Turgut heyecanlı bir konuşma yapmıştır (Önder, 1994: 204). Atatürk, şehirde dokuz saat kaldıktan sonra yanındaki heyet ile birlikte 3/4 Şubat 1934 gecesi saat 01.30 da Yerköy'e hareket etti (Hâkimiyet-i Milliye, 5 Şubat 1934). Halk, asker ve gençler, onuncu yıl marşını söyleyerek uğurladılar. Yozgat Valisi, uğurlamak için Yerköy'e heyetle birlikte gitmiştir (Palazoğlu, 1991: 789; Topçuoğlu, 1989: 19).

Her yerde olduğu gibi Yozgat'ta da kadınlar Latife Hanımı ziyaret etmişler, ayrıca “Gazi Paşa bizim babamızdır onu da ziyaret edeceğiz demişlerdir” Gazi, istek üzerine kadınların ziyaretini Latife Hanımla birlikte kabul etmiştir (Akın, 2008: 168-170).

Atatürk Yozgat gezisi dönüşünden kısa bir süre sonra Yozgat Valisi Bekir Sami Beye misafir kaldıkları süre içerisinde gördüğü verimli işlerden dolayı bir teşekkür mektubu göndermiştir (Hâkimiyet-i Milliye, 9 Şubat 1934).

SONUÇ

Atatürk'ün Cumhuriyetin ilanından sonra gerçekleştirdiği geziler hayata geçirilen yeniliklerin halk üzerindeki etkilerinin görülmesi açısından önem taşımaktadır. Bu seyahatler sırasında Atatürk sorunları yerinde görmüş, kendisine iletilen problemleri de

çözmeye çalışmıştır. Gittiği yerlerde devlet kurumlarını denetlemiş gördüğü aksaklıkların düzeltilmesini istemiştir. Ayrıca bu geziler sırasında halk ile yüz yüze görüşerek şikâyet ve ihtiyaçları tespit etmiştir. Atatürk, her şeyi halk için ve halkla beraber olarak düşündüğünden, halkı ikna ederek hareket etmiştir. Böylece de halkın güvenini ve sevgisini kazanmıştır. Özellikle eğitim-öğretim işleri, okul ve öğretmenlerle yakından ilgilenmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk Yozgat şehrini iki defa ziyaret etmiştir. Bu ziyaretleri Anadolu'nun diğer bölgelerine yaptığı gezilerinde olduğu gibi siyasi, sosyal ve iktisadi açılardan önem arz eden özellikler göstermektedir. İlki Cumhuriyetin ilan edilmesinden bir yıl sonra 1924'te gerçekleştirilen seyahattir. Diğer ziyaret ise 10 yıl sonra 1934 yılı içerisinde olmuştur. Bu iki gezi sırasında da Atatürk Yozgat ve Yozgatlıların sorunları ile yakından alakadar olmuştur. Halkevini, Belediyeyi, liseyi ve diğer kurumları gezmiştir. Kendisine iletilen talepleri yerine getirmek için gayret göstereceğini ifade etmiştir. Ayrıca Yozgat'ta kendisine gösterilen ilgiden çok memnun kaldığını belirtmiştir.

KAYNAKÇA

Araştırma --İnceleme Eserler

- AKIN, Fehmi (2008). *Atatürk'ün Sonbahar Gezileri*, Anekdot Yayınevi, Ankara.
- ÇANAK, Erdem (2016). "Atatürk'ün Yurt Gezilerine Bir Örnek: 1930-1931 Gezisi" *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl. 4, Sayı.23, Mart, s. 128-178.
- DAŞDEMİR, Latif (2008). "Yurtiçi Gezilerinin Önemi ve Bilinmeyen Bir Gezi "Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt VIII, Sayı.3 (Atatürk Özel Sayısı), Ağustos, s.13-38.
- EROL, Evcin (2015). "Gazi Mustafa Kemal'in Bolu'yu Ziyaretleri", *CTAD*, Yıl 11, Sayı 21 (Bahar), s. 137-162.
- KÜPELİ, Özer (2007). "Atatürk'ün Bursa Gezileri ve Halkla İlişkileri", Edt. Necmi Ülker, *Az Bilinen Yönleriyle Atatürk*, Ege Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, İzmir.
- ÖNDER, Mehmet (1975). *Atatürk'ün Yurt Gezileri*, Tisa Matbaacılık, Ankara.
- ÖNDER, Mehmet (2002). *Atatürk Bildirileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ÖZKAYA, Yücel, (1994). "Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın 1927 İstanbul ve Sonraki Gezileri", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı. 14, s.186-212.
- PALAZOĞLU, Ahmet Bekir (1991). *Başöğretmen Atatürk 1928-1938*, Cilt. 2, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- TINAL, Melih (2008). "Atatürk'ün İzmir Ziyaretleri ve Vefatının İzmir'deki Yankıları", *ÇTTAD*, VII/ 16-17, (Bahar-Güz), s. 19-33.
- TOPÇUOĞLU, Orhan (1989). *Atatürk Günlüğü 1934*, Demircioğlu Matbaacılık, Ankara.
- YÜCEL, Namal (2010). *Atatürk'ün Zonguldak Gezisi*, Zonguldak Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Gazeteler

Akşam Gazetesi

EK 1: Hakimiyeti Milliye Gazetesi (4 Şubat 1934)

Gazi Hz. Yozgat'ta.

Büyük Gazi'yi Yozgatlılar, 150 Atlı Karşı Çıkararak Şehir Dışından Karşıladılar. Yozgat Bir Bayram Havası Yaşıyor.

Gazi Hz. Anadolu'da tet kık seyahatlerinden birinde

Yozgat, 3 (A.A.) — Geceyi Yerköy istasyonunda geçiren Reisi - cümhur Hazretleri bugün Yozgatı teşrif buyuracaklardır. Müşarileyh Hazretlerini karşılamak üzere bir heyet Yerköye gitmiştir. Şehir coğkun bir sevinç içindedir. Halk büyük Kurtarıcıyı kucaklamak için gecedanberi heyecan içindedir. Şehrimize muvazaletlerinde yapı -

laşırken soğuk havaya rağmen uzaklardan 150 atlı tarafından karşılanmış, şehir methalinde de binlerce halkın fevkalâde heyecanlı tezahüratı ile istikbal edilmiştir. Büyük Öncüsüne kavuşan yozgatlıların gösterdiği heyecan emsalsizdi, bu sırada sevincinden ağlıyanlar sayısızdı.

Gazi Hazretleri doğruca hükû -

رئیس جمهور حضرتلری یوزغاده کلدیله

قیصریده کی اقامتلری ائناسنده شهر چوقعلوی برکونه

کیچیرمه وهر آیه بایق بر تظاہر قاریسندہ بولنلمشدر

دوون ساعت یدیده شهر مزہ کلن تلفرافده
رئیس جمهور غازی مصطفی کمال پاشا حضرتلرینک
ساعت آلتیده عظیم تظاہرات آراسنده یوزغاده
مواصلت ایله دکاری بیلدیرلمکده در. رئیس جمهور
حضرتلرینک یوزغاددن نه زمان مفارقت بو پوره جقلری
ونه زمان شهر مزده بولنه جقلری حغنده شوسطرلری
یازدیقمز زمانه قدر قطعی معلومات کلامشدی.
قیصریده کی اقامتلری ائناسنده کی تظاہرات

بو تون تورک ملتک بک محتاج اولدینی بر خدمت
مقدسه بی ایفا ایده جکلرندن تماماً امین بولندقلری
وبوندن خالق وحافظ بشریتک ممنون اولاجقینی
بیان ایتدکن صوکره قورده لالری کسه رک
ایجری به کیچیرمشردر . [آ.آ.]

قیصری : ۱۴ — رئیس جمهور حضرتلری
۱۴ تشرین اول کوننی بوراده کیچیردیله . غازی
حضرتلری صیره سیله حکومت، قوماندانلی، خلق